"KULT A HISTORIE"

Přinášíme několik částí z dokončení článku Jana Křena. Výňatky z první části jsme přetiskli v Přehledu čs. tisku č.124/63 z 1.června:

"Deformace způsobené v minulosti dogmatismem dosti otřásly vědeckou prestíží historiografie v očích širší veřejnosti. To vyvolalo takové jevy, jakým je známá nechuť k dějepisu na školách či určité oslabení váhy dějin strany a dělnického hnutí ve vysokoškolské výuce, stranické propagandě spod.

Bylo by ovšem mylné, kdybychom to všechno připisovali jen na účet počátku padesátých let. Tyto jevy jsou důsledkem i některých nesprávných názorů na překonání kultu osobnosti, jež se uplatňovaly v době nedávno minulé. Ideologie kultu osobnosti vyznačovala se jakousi historizující apologetikou, vyhledávající v minulosti doklady a analogie a různé dějinné legendy k ospravedlnění jeho denní politiky.

Nechť jsem považován za konzervativce, ale nemám velké důvěry k lidem, kteří dnes horlivě odsuzují dogmatismus, aniž je napadlo, aby se vážně a sebekriticky zamysleli nad svou minulou prací. Neměli bychom připustit vznik nového typu konjunkturalisty- antidogmatika, který sem tam přijde s nějakým novým nápadem anebo postřehem a myslí si, že se takovými dobře načasovanými poskoky dostane do čela vědeckého pokroku. Nevěřím takovým prorokům (i když někteří z nich tomu určitě sami jistě věří) - oni se nezměnili, byli a jsou stále pohotoví napnout své plachtičky po větru, který duje. Ti nefoukají, ale jen se vezou, nadouvajíce tváře.

Prvním předpokladem překonání zastaralých a neplodných šablon v historii je samozřejmě obrat k faktům, k jejich vážnému a komplexnímu studiu.

Velice vážné problémy však vystávají v organizaci a technice badatelské práce, která je u nás na nízké úrovni. Je to v podstatě sotva manufaktura - papír, pero a piš! Tento zaostalý způsob práce znamená právě mrhání s časem a talentem vědců.

Vůbec úroveň badatelských služeb je u nás v novodobých dějinách určitě - nedostatečná. Náš historik musí prodělat pravé martyrium obtíží, nežli si například opatří potřebný přehled literatury ke své práci. V dějinách odboje, kde pracuji, až dosud vůbec žádná naše bibliografie neexistuje, a znám historiky, kteří si opatřují přehled o naší produkci z časopisů francouzských a německých.

Avšak ústřední bibliografická služba společenských věd se plánuje až na rok 1970, i když na její vytvoření bylo pozdě už včera.

Ještě horší je to s literaturou zahraniční. Dnes už je jasné, že žádná disciplína se nemůže zdravě vyvíjet bez živého styku se světovou vědou. (Ostatně, to je základní předpoklad pro soustavný boj s buržoazní ideologií a pro ofenzívní prosazování marxistické metodologie ve světové vědě, což je přední povinností vědců socialistických zemí.) U nás jsou v tomto ohledu velmi dobré předpoklady, například v jazykových znalostech. Opatřit si zahraniční litaraturu je však u nás dosti obtížné; téměř se - na rozdíl od SSSR - nevydává orginálních výtisků, je málo a jsou těžko dostupné, mnohá závažná díla u nás vůbec nejsou k dispozici (ač jiných je dost) a knihovní výpůjčky s cizinou jsou dlouhodobou záležitostí.

Stará, tj. buržoazní historiografie vypracovala velmi podrobně metodiku historické práce, jejíž mnohé metody se staly trvalou součástí vědy a patří tudíž k pozitivnímu dědictví minulosti.

Svou podstatou totiž tyto metody, rozvíjené soustavně vědeckou historiografií od 18.století počínaje, nejsou ideologické. Co je na nich buržoazního? Kromě původu (a to marxisty nemůže mýlit - Pythagorovu větu také nediskredituje její 'otrokářský původ') je na nich buržoazní to, co jim není vlastní - jejich absolutizace.

Zejména dnes, kdy stojíme před úkolem překonat úpadek úrovně historické práce způsobený dogmatismem, musíme tyto metody studovat, vytěžit z nich 'racionální jádro', očistit je od nánosu různých buržoazních

falzifikací a obohatit jimi náš badatelský rejstřík.

Místo historického kultu osobnosti potřebujeme dnes kult dějinné pravdy, která je vždy pravdou socialismu, pravdou stranickou."

(KULTURNÍ TVORBA č.22, 30.květen 1963
str. 4-5)

8. Sociální poměry

"NOVÉ OPATŘENÍ MINISTERSTVA ZDRAVOTNICTVÍ PROTI PLÝTVÁNÍ LÉKY"

"V posledních letech vydáváme ze státního rozpočtu na léky kolem jedné miliardy korun.

Podstatná část této sumy připadá na léky používané nemocnými v ambulantní lékařské péči. Zjistilo se, že loni ve srovnání s rokem 1955 se zvýsily náklady na léky ve srovnatelných cenách v ambulantní péči o 63%. Pokud někdo léky potřebuje a užívá je, nelze proti tomu nic namítat. Jenže se také ukazuje, že růst nákladů na léky způsobuje i plýtvání s léky, dále předpisování různých přípravků, které už jsou nyní překonané a nejsou v pravém slova smyslu léky, jako například různé sirupy, minerální vody apod.

Občané už nejednou poukazovali na nutnost zamezení plýtvání léky. Proto kolegium ministra zdravotnictví schválilo zásadu pro poskytování léčiv a zdravotnických potřeb na účet státní zdravotní péče. Samozřejmě, že i nadále zůstává zásadou zajistit nejkvalitnější léčení všech nemocných. Na účet státní zdravotní péče se však napříště nebudou předpisovat různé sirupy, zásypy, přípravky léčebné kosmetiky, minerální vody atd. Jde tedy o přípravky mající charakter výživy nebo podporující účinek. Novými opatřeními se má též odstranit plýtvání léky. Lékaři budou předpisovat opravdu jen potřebné množství léků, aby nezůstaly nevyužity, což se dosud často stávalo."

(PRÁCE, 19.května 1963, str.5)

ročníky, nebylo dostatek učitelů s předepsanou kvalifikací. Tento stav bude odstraněn během pěti let; z Pedagogických institutů vycházejí učitelé s příslušným odborným vzděláním, ostatní v té době ukončí dálkové studium.

Vyučovací a výchovný proces na školách mají řídit a kontrolovat ředitelé škol.

Je možno říci, že v práci mnohých ředitelů chybí pevný a cílevědomý systém umožňující důsledné odstraňování nedostatků ve škole.

Jsou jistě i objektivní příčiny, proč práce ředitelů nemá potřebnou kvalitu. Mnoho různých administrativních úkolů, řešení materiálních problémů apod., odvádějí ředitela od řízení a kontroly vyučovacího a výchovného procesu. Je ale i pravda, že někteří ředitelé až příliš snadno 'podléhají' těmto objektivním obtížím a raději řeší otázky organizačně ekonomického charakteru, než vážné problémy vyučování a výchovy.

Činitelem, který nepříznivě ovlivňuje školní výsledky je časté narušování práce škol. V minulém školním roce byla pro přímé vyučování ztracena téměř jedna třetina času. Školní rok má svůj pevně určený režim, ve kterém se počítá s dostatečným časem na opakování učiva v začátku a na shrnutí a utvrzení učiva v závěru školního roku. A jestliže dochází k tak velkým časovým ztrátám, pak se dá těžko o takovém systému hovořit.

Na školách potom vládne nezdravý spěch, snaha probrat učivo, vyrovnat se s osnovami. Pomíjejí se základní pedagogické a didaktické zásady.

Na tyto skutečnosti bylo již nejednou a to i ve stranických usneseních poukazováno. Pro některé funkcionáře z míst a okresů to však neplatí. Školy jsou pro ně i nadále zdrojem snadno dosažitelných pracovních sil, které lze bez velkých politických a organizačních nároků snadno zmobilizovat. Pochopitelně, školní mládež i na polích ráda pomůže! Hovoří o tom i loni na podzim vydaný výnos ministerstva školství a kultury. Jak se ale dívat na 'argumenty', že dětí

jsou na vybírání brambor lepší proto, že oproti některým dospělým si brambory neodnášejí domů?! I loni bylo nemálo případů špatně organizovaných školních brigád, kdy celé třídní kolektivy byly nevyužity na polích, kdy nebyl zajištěn jejich odvoz apod. Takovéto skutečnosti nepříznivě ovlivňují školní výsledky a u některých učitelů vedou ke snížení odpovědnosti za práci ve škole.

V systému práce odborů školství a kultury národních výborů má být podstatným článkem školní dozor. V posledních letech jeho účinnost hodně polevila. Bylo příliš mnoho změn ve funkcích inspektorů. To, co je pro jejich práci důležité -znalost okresu, škol a učitelů, tu vlastně chybělo. Nabízením funkce inspektora byla její vážnost jen zmenšována. Přitom nároky na kvalitní řízení škol rostou. Není tedy divu, že požadavky na výchovnou práci škol, na úroveň vědomostí žáků se často řešily jen proklamativně. Rok co rok se vypracovávala různá opatření pro následující školní rok. Konaly se četné aktivy, porady, přijímala se mnohá usnesení. V průběhu roku se potom nedostávalo sil k jejich plnění a kontrole.

Slabých míst v práci našich škol máme tedy více než dost. Není to však důvod k nějaké panice, ke zbrklým neuváženým závěrům a zákrokům, které by věci neprospěly."

(PRŮBOJ, Ústí n.L., 19.března 1963, str.2)

"NAPROSTO ROZHODNOU VĚTŠINOU"

Jiří Šotola v úvodníku hodnotí III. sjezd čs. spisovatelů a mj. píše:

"Do analů naší spisovatelské organizace přibyl další sjezd. Zbyl po něm tlustý fascikl protokolu, rezoluce a pozměněné stanovy, pozměněné obsazení svazového výboru i sekretariátu. A ze všeho nejdřív ovšem otázka: Jaký to mělo smysl?

Co převládalo v obsahu sjezdu, byla zřetelně kritika. Byl to sjezd, který značnou měrou účtoval s minulostí.

Naprosto rozhodnou svou většinou kritizoval sjezd i všechnu nezásadovou liberálnost, lhostejnost, tolerování vlivu buržoazních ideologií a bezbrannost vůči nim, sklon k bojácné izolaci, k pasivitě i neutralitě..

Naprosto rozhodnou svou většinou kritizoval sjezd byrokratický vztah k umění, administrování uměleckého vývoje a tím deformování jeho přirozeného průběhu, voluntaristické a neodborné zasahování do přítomnosti i do historie čs. literatury. Naprosto rozhodnou svou většinou kritizoval i nedobré vlastnosti, větší ci menší měrou obsažené v samotné naší současné literatuře, průměrnost, mělkost, přežilé konvence, konzervativost.

Lze nyní jen rozumně konstatovat, že mnoho otázek zůstalo i po tomto sjezdu otevřených, mnoho sporů nedořešených, že nikdo nebyl vyobcován a umlčen, že katastrofa hrozí jen tomu, kdo nic neumí a nic si nemyslí, že v čs. literatuře nadále existují vedle sebe (a ovšem leckdy i proti sobě) pojetí různá, osobní i skupinové programy různé, odlišné názory na to, co je nejprospěšnější pro rychlý a bohatý rozvoj socialistického umění; a že tato různá pojetí mají právo na život, na publicitu, na to, aby před veřejností, před čtenářem provedla experimentum crucis.

I diskusní příspěvky na sjezdu byly různé; bylo mezi nimi i několik povrchních a polovičatých, bylo mezi nimi i několik nudných. Zcela zřejmě ovšem převládla a prokázala větší sílu a přesvědčivost koncepce tvořivá, vývojeschopná, pozitivní, stranická. Převládla dík celé řadě výtečných diskusních příspěvků (například Petra Karvaše, Ladislava Novomeského, Zory Jesenské Milana Kundery, Miroslava Holuba, Vladimíra Mináče, Vojtěcha Mihálika, Miroslava Červenky a dalších, dík základnímu pojetí i mnoha jednotlivým pasážím Skálova referátu i dík projevu vedoucího delegace ÚV KSČ s.Jiřího Hendrycha.

Nicméně byla to vše zatím diskuse, výměna názorů, kritika špatných koncepcí, závazná prohlášení o dobrých předsevzetích. Takže se bezprostředně hlásí otázka

další: Jaké to bude mít praktické důsledky? Na tu otázku už sjezd (krom několika významných opatření obsažených v rezoluci) samozřejmě neodpověděl. Bude na ni muset odpovědět spisovatelská organizace (a ovšem nejenom ona) svou další prací. Průběh sjezdu byl velmi zavazující; zpronevěřit se jeho zásadám znamenalo by mj. vrátit se zpátky k mnoha vážným nedostatkům a falešným názorům, vrátit se tentokrát už zcela neodpovědně a absurdně a trestuhodně.".

(KULTURNÍ TVORBA č.22, 30.května 1963, str. 1)

10. Různé

"ANI ČERNÁ ANI BÍLÁ"

Citujeme z článku Olgy Šulcové o případu protistátní činnosti skupiny mladistvých:

"Ještě před deseti lety bylo všechno jednodušší. Kdo pamatuje - potvrdí. Nejrůznější lidské počiny se snadno a rychle roztřiďovaly: bílá - černá.

Nadává ve frontě na fronty? Černá! Je dělníkem a zdobí na 1.máje okna? Bílá! Nepřítel a příživník byl snadno identifikovatelný: měl zpravidla buržoazní nebo maloburžoazní původ, nebyl členem žádné pokrokové organizace a smýšlel o našem zřízení nepřátelsky, protože to slyšel doma.

Život byl ještě před deseti lety zdánlivě mnohem jednodušší: bílá - černá. Kde jsou ty časy!

Obvodní prokurátor pro Prahu 6 žaluje:

Mladistvého Jaromíra K., nar. 1945, zedníka Montovaných staveb, ml. Bohumila Č., nar. 1945, dělníka na dole Gottwald na Kladně, ml. Jaroslava S., nar. 1944, zedníka Montovaných staveb, ml. Karla H., nar. 1947, učně Čištění města, ml. Jaroslava D., nar. 1945, zedníka Montovaných staveb.

V březnu a dubnu 1962 rozšiřovali protistátní letáky, ve kterých vybízeli k povstání proti našemu socialistickému zřízení a za tím účelem je rozhazovali

nebo vylepovali na veřejných místech.

Mladistvý Jaromír K. je zedník. (Bílá.) Jeho otec pracuje jako dělník, matka je uklizečka. (Bílá.) Od roku 1959 je členem ČSM a ROH. (Bílá.) Nemá kladný poměr k práci. (Černá.) Již v roce 1961 například říkal spoluobviněnému Jaroslavu D., že 'v ČSSR není svoboda pro pracující lidi, že je zde otročina.' (Černá.) Jeho rodiče jsou řádní pracující lidí. (Bílá.)

Kamarádi, povstaňte za nezávislost své země!

Několik set letáčků tohoto znění vyrobil pomocí dětské tiskárničky Jaromír K. Chtěl jimi pomoci ke zvratu v této republice. Proč? Slyšel staršího spolu-dělníka, který stereotypně tvrdil, 'Kdysi jsem byl celý rok živ z toho, co jsem vydělal za sezónu.' A slyšel jiného, který říkal: 'Tenkrát? Když jsem nechtěl, tak sem nedělal!' (Oběma, jak se ukázalo, je dnes kolem čtyřiceti, před válkou byli tedy dětmi, ale to si Jaromír K. nespočetl.) Odjinud zase zaslechl, že Amerika je země neomezených možností, kde se může každý stát milionářem, že tam má každý dělník auto. Nezaměstnanost a nouzi Tam či Onde nebo i u nás Tenkrát pokládal za propagandu. A doma?

Jaromír K. měl sice podle otcova tvrzení 'všecko', ale zřejmě mu to nestačilo. Naneštěstí měl také fantazii. A podle ní žil mnohem zajímavějším životem. Byl ve spojení s agentem CIC a šířil podvratné letáky. Za každou sérii rozhozených letáčků ukládal agent svému pomahači na tajné konto ve švýcarské bance dva a půl tisíce dolarů. Jaromír K. se do své role vžil. Vyprávěl o svém poslání kamarádům, získával je pro spolupráci. Někteří se přidali. Ten kvůli dolarům, jiný proto, aby si Jaromír K. nemyslel, že je zbabělec, další z touhy po dobrodružství.

Jaromír K. má fantazii. Zakládá v pískovcové skále poblíž vojenské nemocnice ve Střešovicích dvě tajné schránky. Stran té tajnosti se sice příliš nestrefil, protože do jeskyněk zajdou občas mladé párky, anebo si tam odskočí ten, koho zrovna když jde kolem bolí břicho, ale to Jaromírovi K. nevadí. Vkládá do jeskyněk letáky a jeho pomocníci je odtud odnášejí. 'Úřední' styk spolu spiklenci udržují jedině v mezích přísné konspirace.

'Hraješ na trubku?'

'Ne, na kytaru.'

Teprve po těchto větách je styk za účelem tajného poslání možný. Dětská hra?

Několik set letáčků vyexpedovalo pět mladistvých obžalovaných. Vylepovali je na sloupy elektrického vedení a na domovní dveře, vhazovali je do poštovních schránek. Po dvou měsících 'činnosti' je ve Stromovce přistihla svědkyně E.H.

Trestnou činnost ovinění Jaromír K., Bohumil Č., Jaroslav S., Karel H. a Jaroslav D. plně doznali a vzájemně se usvědčují. Obviněný Jaromír K. se hájí tím, že ho v republice nic nebavilo a k činu jej svedlo to, že o něčem podobném slyšel nebo to viděl ve filmu.

Ačkoliv vyrůstali a pohybovali se v dělnickém prostředí, přestože jejich rodiče žijí řádným životem pracujících lidí... Život už dávno není bílá a černá. Čím to tedy je, jak se to vlastně stalo, že se těch pět zdravých, sytých a ne hloupých chlapců dostalo před soud?

Proč vlastně?

S černobílým vysvětlením se tady nevystačí, právě tak jako se s ním nevystačí nikde v životě. Jsou sice lidé, kterým ani dneska nečiní obtíže podobné úkazy hbitě roztřídit do černobílých zásuvek. Ta nejvíce napěchovaná nese nápis Rodokapsy. Ovšem, čím to, že Pobožného střelce louskala v raném mládí snad většina občanů této republiky, a přesto z nich dnes jsou poctiví lidé, to tito hbití roztřídovatelí nevysvětlí. Zužovat celý problém na otázku rodokapsů je stejně krátkozraké jako tvrdit: 'Já jsem taky knížky nečetl a do kriminálu jsem se nedostal!'

Je to koneckonců překvapující. Většina rodičů dbá o to, aby si jejich děti každý večer umyly krk a zuby a ráno si vzaly čistou košili a ponožky. Duševní hygienu už za tak důležitou nepokládají. Nezajímá je, co jejich děti dělají ve svém volném čase, co vůbec dělají nebo nedělají. kam chodí. s kým se stýkají,

co čtou, o čem hovoří, co je trápí nebo zajímá. Před soudem se pak diví:

´Já to nechápu. Kluk má všecko!´

Tím ´všecko´ je myšleno kakao k snídani a vepřový bůček k obědu a tesilový oblek s vestičkou.

Stačí to dnešním mladým lidem k plnému životu?

Nestačí. (Černá.)

O tom, jak končí jejich dlouhá chvíle, nevědomost a prázdnota jsme si trochu pohovořili. (Bílá.)

Vyřešili jsme tím něco?

Nevyřešili. (Černá.)

Ale možná, že to přece jen zbytečné nebylo! (Bílá.)
Tedy?

Ani černá, ani bílá. S těmi dvěma se prostě v životě nevystačí!"

(KULTURNÍ TVORBA č.22, 30.května 1963
str.8)